

Protokoll fört vid enskild föredragning

Regeringskansliet

Enheten för rättsliga och internationella frågor, Rk1a

Beslutande

Vicelanråd

Harry Jansson

Föredragande

T.f. rättssakkunnig

Rasmus Lindqvist

Justerat

Nr 12

Justitieministeriets begäran om utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om Rättstjänstverket och till vissa lagar som har samband med den.

ÅLR 2021/10969

40 Rk1a

Beslut

Landskapsregeringen beslöt avge utlåtande enligt bilaga 1.

Nr 13

Justitieministeriets begäran om utlåtande om betänkandet från den parlamentariska styrgruppen och expertgruppen om utkast till regeringsproposition med förslag till lag om ett öppenhetsregister.

ÅLR 2021/10351

41 Rk1a

Beslut

Landskapsregeringen beslöt avge utlåtande enligt bilaga 2.

Hänvisning
VN/21072/2021

Justitieministeriet

Kontaktperson
Rasmus Lindqvist,
rasmus.lindqvist@regeringen.ax
018 25 193

maaria.rubanin@gov.fi

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Rättstjänstverket och till vissa lagar som har samband med den

Bakgrund

Justitieministeriet har begärt ett utlåtande av landskapsregeringen om ett utkast till en regeringsproposition med förslag till lag om Rättstjänstverket och till lagar om ändring av vissa lagar som har samband med den (lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning, rättshjälpslagen och samiska språklagen).

Syftet med propositionen är att inrätta Rättstjänstverket, till vilket de nuvarande rättshjälps- och intressebevakningsdistriktens uppgifter överförs. Rättstjänstverket ska ordna tjänster inom offentlig rättshjälp, ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning samt allmän intressebevakning.

Avsikten är att rättshjälpsbyråerna och intressebevakningsbyråerna ska kvarstå. Det ska inte göras några ändringar i deras lagstadgade uppgifter eller verksamhetsställen. Ändringen gäller omorganisering av administrativa tjänster och stödtjänster. Det föreslås att det inrättas en centralförvaltning vid Rättstjänstverket med uppgift att utveckla verket och ordna de administrativa tjänsterna och stödtjänsterna. Även uppgifterna för Justitieministeriets centralförvaltningsmyndighet ska överföras till Rättstjänstverket. Syftet med ändringen är att förtydliga ministeriets uppgifter och ordna myndigheternas administrativa tjänster så att de bättre än tidigare tjänar verksamheten.

På Åland ansvarar Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå för rättshjälps och intressebevakningsverksamheten. Byråns nuvarande verksamhetsområden är 1) offentlig rättshjälp, 2) allmän intressebevakning samt 3) ekonomi- och skuldrådgivning. Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå har blivit hörda under beredningen av propositionen. Landskapsregeringen har även hört rättshjälps- och intressebevakningsbyrån i samband med beredningen av detta utlåtande.

Behörighetsfördelning

Rättshjälp och intressebevakning nämns inte explicit i behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket i självstyrelselagen för Åland (1144/1991). Rättshjälp och intressebevakning har ändå ansetts höra till rikets lagstiftningsbehörighet med hänvisning till att rättegångsväsendet och rättskipningen faller inom rikets behörighet enligt 27 § 23 punkten självstyrelselagen. Ytterligare kan nämnas att riket har lagstiftningsbehörighet rörande statsmyndigheternas organisation och verksamhet enligt 27 § 3 punkten självstyrelselagen.

Av historiskt intresse kan vara att uppgifterna i anslutning till rättshjälpsverksamheten före 1998 sköttes i första hand av Ålands landskapsregering då dessa uppgifter i övrigt sköttes av kommunerna i riket. Detta skedde med stöd av en s.k. överenskommelseförordning (i och med rikets behörighet). Då både rättshjälpsverksamheten och intressebevakningen senare har överförs till staten har ansvaret för detta ankommit på Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå.

Synpunkter

Inledningsvis konstateras att landskapsregeringen endast erhållit de föreslagna lagtexterna på svenska, övriga delar av propositionen har inte översatts. Ämbetspråket vid landskapsregeringen är enligt 36 § självstyrelselagen för Åland svenska och rikets myndigheter har enligt 38 § självstyrelselagen en skyldighet att kommunicera med landskapsregeringen på svenska. Landskapsregeringen kan därför endast lämna ett utlåtande angående innehållet i den föreslagna lagtexten. Om propositionen bedöms ha särskild betydelse för Åland förväntar sig landskapsregeringen att ministeriet kontaktar landskapsregeringen för ett fördjupat hörande i enlighet med 28 § 2 mom. självstyrelselagen.

Den föreslagna lagändringen gäller omorganisering av administrativa tjänster och stödtjänster. Ur ett åländskt perspektiv är det väsentliga att tillgången till lokala, svenskspråkiga rättshjälps- och intressebevakartjänster garanteras oberoende av organisationsmodell. Omorganiseringen får inte leda till att kvaliteten eller tillgången till rättshjälp och intressebevakning i landskapet försämras. Landskapsregeringen vill särskilt betona att omorganiseringen inte heller får leda till att staten inte kan uppfylla sina språkliga skyldigheter enligt kapitel 6 i självstyrelselagen. Det inre ämbetspråket inom den statliga organisationen i landskapet gällande rättshjälp och intressebevakning är svenska. Myndigheten använder då enbart svenska såväl i skrift som i tal och expeditionerna avfattas på svenska (RP 73/1990, s. 85).

Språkbestämmelserna innebär att svenska utgör skriftväxlingsspråk även vid den interna skriftväxlingen mellan riksmyndigheterna. Detta gäller helt oberoende av om skrivelsen gäller andra omständigheter än självstyrelseärenden eller om det skrivs en expedition (RP

73/1990, s. 86). Detta innebär bland annat att skrivelser mellan Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå och det föreslagna Rättstjänstverket måste ske på svenska. En framgångsrik skötsel av ärenden och tillgodoseende av klienternas rätt till rättskydd förutsätter även att personal som sköter åländska ärenden har kunskap om landskapslagstiftningen och den åländska förvaltningen.

Landskapsregeringens bedömning, efter att ha hört Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå, är att det är positivt att det skapas ett centralt ämbetsverk och reformen uppfattas inte påverka rättshjälpsverksamhetens dagliga arbete. Att ta bort den administrativa mellannivån "distrikt" bedöms även förbättra möjligheten för det centrala Rättstjänstverket att erbjuda den lagstadgade servicen på svenska.

I förslagets 9 § stadgas att "Vid rättshjälpsbyråerna ska det finnas ett ledande offentligt rättsbiträde och ett behövt antal andra offentliga rättsbiträden samt ekonomi- och skuldrådgivare och övrig personal. Vid intressebevakningsbyråerna ska det finnas en ledande allmän intressebevakare och ett behövt antal andra allmänna intressebevakare samt övrig personal. Vid Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå ska det finnas ett ledande offentligt rättsbiträde och ett behövt antal andra anställda".

Landskapsregeringen anser att de lagstadgade kraven för vilken kompetens som ska finnas vid Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå bör likställas med övriga byråers. 9 § föreslås därför ändras enligt följande: *Vid Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå ska det finnas ett ledande offentligt rättsbiträde och ett behövt antal andra offentliga rättsbiträden samt allmänna intressebevakare samt ekonomi- och skuldrådgivare och övrig personal.*

Avslutningsvis föreslås det att Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrås namn kunde ses över i samband med reformen. Byrån anser att det nuvarande namnet är långt och otympligt. Föreslagna alternativa namn kunde vara Ålands rättshjälpsbyrå, Ålands rättstjänstbyrå eller Rättstjänsten på Åland.

Vicelantråd

Harry Jansson

T.f. Rättssakkunnig

Rasmus Lindqvist

Hänvisning
VN/4118/2019

Justitieministeriet

Kontaktperson
Rasmus Lindqvist,
rasmus.lindqvist@regeringen.ax
018 25 193

sami.demirbas@gov.fi

Ärende

Utlåtande om betänkandet från den parlamentariska styrgruppen och expertgruppen om utkast till regeringsproposition med förslag till lag om ett öppenhetsregister

Bakgrund

Justitieministeriet har begärt ett utlåtande av landskapsregeringen om ett betänkandet från den parlamentariska styrgruppen och expertgruppen innehållande ett utkast till regeringsproposition med förslag till lag om ett öppenhetsregister.

Finlands regering tillsatte den 12 mars 2020 en parlamentarisk styrgrupp och expertarbetsgrupp med uppgift att bereda ett förslag om inrättande av ett lagstadgat öppenhetsregister (lobbningsregister) i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering. Syftet med registret är att förbättra transparensen i beslutsfattandet, bekämpa osaklig påverkan och stärka medborgarnas förtroende.

Den parlamentariska styrgruppen och expertarbetsgruppen har nu lämnat ett betänkande där det föreslås att det stiftas en ny lag om ett öppenhetsregister, enligt vilken de aktörer som utövar påverkanskommunikation och yrkesmässig rådgivning som anknyter till sådan kommunikation ska registrera sig i ett elektroniskt öppenhetsregister och anmäla sådan påverkanskommunikation som de utövar genom en verksamhetsanmälan som lämnas två gånger om året.

Enligt betänkandet ger uppgifterna i registret medborgarna mångsidigare information om de aktörer som påverkar beslutsfattare på statlig nivå. Detta förväntas hjälpa medborgarna att bedöma hur beslut uppkommer och vilka de bakomliggande intressena är. Genom att

offentliggöra aktuell information om lobbning kan det visas att lobbning utgör en central och viktig del av det demokratiska systemet.

I ett första skede föreslås det att öppenhetsregistret endast ska beröra den statliga nivån men med tiden kan registret utvidgas till att gälla även den regionala och kommunala nivån. Statens revisionsverk föreslås vara personregisteransvarig för öppenhetsregistret. Enligt förslaget tas registret i bruk under 2023.

Behörighetsfördelning

Enligt 18 § 1 och 4 punkterna i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet lagstiftningsbehörighet rörande bland annat lagtingets organisation, landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar samt kommunernas förvaltning. Den föreslagna lagen om ett öppenhetsregister berör således områden som hör till landskapets lagstiftningsbehörighet vilket innebär att lagen inte ska tillämpas på sådan påverkanskommunikation som riktar sig till sådana myndigheter som landskapet har lagstiftningsbehörighet över.

Ytterligare kan nämnas att enligt 3 § 2 mom. 2 punkten i den föreslagna lagen tillämpas inte anmälningsskyldigheten på statens, välfärdsområdets, kommunens eller *landskapet Ålands myndigheter*, privata offentligrättsliga inrättningar, Riksdagens justitieombudsmans kansli och Människorättscentret som finns i anslutning till det, Statens revisionsverk, Forskningsinstitutet för internationella relationer och EU-frågor (Utrikespolitiska institutet), statens affärsverk eller på andra offentliga samfund eller aktörer som sköter lagstadgade uppgifter när det gäller skötseln av dessa uppgifter. Den här innebär att myndigheter i landskapet inte heller behöver registrera sig i det föreslagna öppenhetsregistret vid kontakter med de statliga myndigheterna.

Om juridiska personer som är registrerade på Åland dock utövar sådan påverkanskommunikation, som föreslås föreskrivas om, gentemot statliga myndigheter blir också dessa juridiska personer föremål för lagens tillämpningsområde.

Synpunkter

Inledningsvis konstateras att landskapsregeringen endast erhållit en kortare sammanfattning av betänkandet innehållande de föreslagna lagtexterna på svenska. Ämbetspråket vid landskapsregeringen är enligt 36 § självstyrelselagen för Åland svenska och rikets myndigheter har enligt 38 § självstyrelselagen en skyldighet att kommunicera med landskapsregeringen på svenska. Landskapsregeringen kan därför endast lämna ett utlåtande angående innehållet i sammanfattningen av betänkandet.

Eftersom förslaget berör områden som hör till lagtingets lagstiftningsbehörighet och därmed inte skulle tillämpas i landskapet avstår landskapsregeringen från att lämna ytterligare synpunkter på förslaget.

Vicelantråd

Harry Jansson

T.f. Rättssakkunnig

Rasmus Lindqvist